

Szolnok megyeiek külföldön

**Dr. Harczos György, a KÖJÁLL igazgató-főorvosa Lengyelországban
a mezőgazdasági egészségügyet tanulmányozta**

1958 őszén az Egészségügyi Minisztérium Lengyelországba küldött a mezőgazdasági egészségügy tanulmányozására. Gazdag tapasztalatokra tettem szert, és különösen sok hasznos ismeretet hoztam magammal a lublini mezőgazdasági egészségügyi tudományos intézetből. Ez alkalommal azonban nem szakmai ismeretetést kívánok adni, csupán egy-két epizódot mondok el arról a határtalan szeretetről, amellyel a lengyelek irántunk viseltetnek.

A Kárpátoktól a Balti-tengerig keresztül-kasul jártam Lengyelországot, sokat utaztam. Még idehaza az IBUSZ-nál megváltottam valamennyi vasúti jegyet azokra az útvonalakra, melyeken Lengyelországban a program szerint utazni szándékoztam. De hát nem lehet ezt hosszú időre pontosan kiszámítani, így aztán gyakran megesett, hogy más, mégpedig jóval hosszabb útvonalakon utaztam, mint amikre a jegyem szólt. Hiába erőszakoskodtam azonban a vonatban a kalauzzal, hogy a különbözetet megfizessem — volt pénzem, tellett a külföldi kiküldetésből —, hallani sem akart róla egyik sem, mert a jegyeket — Magyarországon váltottam...

A lengyel állomásokon nincsenek olyan várótermek, mint minálunk (bizonyára

kevesebbet kell várakozniok az állomáson...), hanem csak hatalmas jegyváltó csarnok van, s a fal mellett köröskörül kényelmes ülőhelyek. A csarnokból csak úgy lehet a peronra jutni, hogy egy sereg portásfülke közötti keskeny úton halad el az utas. Itt történik a jegyvizsgálat, s a portások szigorúan kérik mindenkinek a jegyét. Már elég hűvös idő volt, nagykabátban voltam, begombolkozva, mindkét kezem tele csomaggal. Keservesen kezdtem előkotorászni a jegyet, de közben lengyel kísérőm oda-súgta a portásnak a bűvös szót, hogy „vengri”, mire az megemelte sapkáját, olyan mélyet hajolt, hogy elszégyelltem magam, és elhárító mozdulatot tett a közben előkotort jegyem felé, mondván: „prose”!, azaz „tessék”. Ha ez csak egy helyütt történt volna meg, meg sem említeném, de mindenütt így volt.

Egyszer a Balti-tengerhez közel fekvő egyik termelőszövetkezetet látogattam meg. A központi major udvarán egy sereg gyerek játszadozott. Odasereglettek az idegen megismerésére, s őszi gyerek-szokás szerint rendetlenkedtek, egymást lökdösték. Egyszer csak hirtelen teljes csend lett, valamennyi gyerek szeme áhitattal függött rajtam. Nem történt semmi, csak az ellesett beszédből megtudták, hogy az idegen — magyar...

**Dr. Juhász Pál, a szolnoki tüdőbeteggyógyintézet főorvosa
Törökországban kongresszuson vett részt**

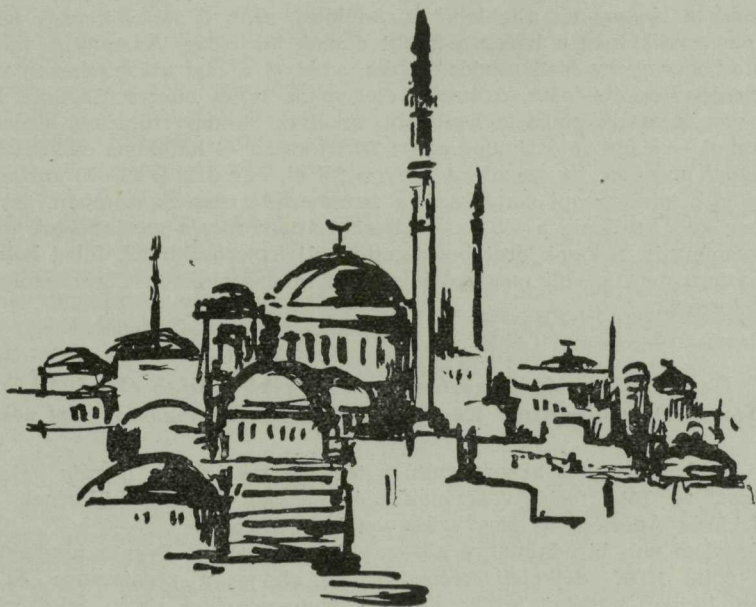
1959 szeptemberében tartották *Istanbulban* a XVI. nemzetközi tuberculosis kongresszust, melyen a konferencia szervezőtitkárának meghívására személyesen is részt vehettem. A város, mely fogadott és elkápráztatott szépségével és érdekességeivel, egy egész életre élmények sokaságával látott el.

Istanbul a világon az egyetlen város, mely két kontinens határán fekszik. A vidék természeti szépsége, a város történeti és művészeti gazdagsága mágikus erővel vonzza a látogatót. Hét dombon épült, mint Róma, a Boszporusz és az Arany-szarv-öböl két partján terül el a közel kétmillió világváros, s hogy a verőfényes napsugár még erőteljesebben szíporakázzék felette, északon a Fekete-, délen a Márvány-tenger öleli a régi metropolist.

Aki a vonat ablakából egyszer látta Istanbult, a képet nem felejtethi el soha. Több mint hatszáz minaret és mosé körül a csodálatos kék és zöld színben pompázó tenger, megszámlálhatatlan színes tengerjáró gőzös, vitorlás, halászhajó, a buja délszaki növényzet, egy csodálatosan érdekes világ tárul szemünk elé.

Legszembetűnőbb a régi és az új harca. Száz—kétszázévestendős jellegzetes török házak mellett hatalmas modern bérpaloták sora épül. A régi temetkezési mód maradványaként a házak között számos helyen ott állnak a török sírok. A szűk sikátorokat széles betonsztráda keretezi itt is, ott is, s az elképesztően hatalmas autóforgalmat gyakran zavarja meg víz- és teherhordó szamarak és öszvérek karavánja. A török ember általában mindig ráér, sohasem sietős a dolga, s bizony ez az európai számára is hasznos. Nemegyszer érdemes 10 percet is szentelni a sofőrnek, hogy ne ötszörös árat kelljen fizetnie valami kis útért. Az alkudozás életszükséglet, lehet, hogy egy kicsit szórakozás is.

Istanbul művészi látnivalója elkápráztató. Elég itt utalnom a világ egyik legrégebbi épületére, az *Aya Sophiára*. A 32 méteres főkupola és a 107 oszlop mellett eltörpül az ember. A templomok százaiba, melyek ma már csak részben szolgálnak vallásos célt, az évszázadok folyamán összehordták Kelet és Nyugat minden szépségét, gazdagságát. Méltán kiáltott fel Theodosius a templom avatásakor: „Túlzár-

nyaltalak, Salamon!" A másik bizánci emlék, a *Karye templom*, valamikor a városon kívül feküdt. A ma is szinte teljes épségben megmaradt mozaik csoda, a világ legszébb ilyen jellegű műremeke. A több mint hatszáz minaret közül kettő sincs egyforma. Valamikor a múzezin hívta imára a híveket, ma napjában ötször a magnetofon teszi ezt, s nem egy helyen csupán időjelzésre szolgál már. A janicsár múzeum, a majolika gyűjtemény, szerájok, háremek színes pompája, a városfal, amely régen erődítmény volt és diadalmas bevonulásokra szolgált, s amelyet később börtönné és kivégzőhellyé alakítottak át, kedvenc Jókai-regényeinket, vagy az Ezeregyéjszaka meséit idézik.

Feljethetetlen élmény marad a *Capali Carsi*, a bazár meglátogatása is. Örmény, görög, kisebb részben török kereskedők, arany- és ezüstművesek, szőnyeg- és régiségkereskedők árulják itt azt a rengeteg kincset, amelyet századokon át készítették és adtak-vettek. A szinte múzeumnak tűnő bazár családról családra örizte és növelte e roppant kincset. A kereskedő előzékenyen tessékeli be a látogatót piciny boltjába, s anélkül, hogy az ember valamit is akarna venni, a méregerős tea mellett órákon keresztül nézheti, sőt kell néznie a rengeteg szépséget. Az egész város egy nagy piac. Már az ötéves gyermek 2—3 nyelven legalább annyit tud, amennyi az eladáshoz és a vételhez szükséges. Az egyik szűk sikátorban halhegyek, a másikban szebbnél szebb gyümölcs, a harmadikban virág, a negyedikben apró-cseprő közszükségleti cikkek és így tovább, csak legyen az embernek ideje és ereje végignézni a sok látnivalót. Kora reggeltől késő estig nem szűnik a lárma, s bizony a tisztaság a mi fogalmaink szerint ismeretlen. Lépten-nyomon büfét találunk, de azt hiszem, nem sok magyar ember jött még ki onnan elégedetten. Egyszerűen elképzelhetetlen olyan ételei, mely ne juhhússal vagy faggyúval készült volna. Szeszest italt a török ember nem fogyaszt, de annál több jeges limonádé és különböző gyümölcslé áll rendelkezésre. Az ilyen jellegű bisztrók mellett számos csodálatosan szép, modern luxus-szálló és étterem van, jobb azonban, ha az árakról nem nyilatkozunk.

A régi maradványát tükrözi az is, hogy a női egyenjogúság hiányzik. A török nő általában nem dolgozik, nagyon szűk társadalmi életet él. Ma már nem viselnek fezt, fátylat sem, csupán vidéken észlelhető valami maradványa, amennyiben a nők a legnagyobb melegben is sötét kendőt hordanak, amelyet szorosan fognak össze álluk alatt. A városokban egyre inkább tért hódít a modern élet. Igaz, este, amikor elcsendesedik a lárma, nőt alig lehet utcán látni, azok is fiatalok vagy külföldiek. Ilyenkor elevenedik meg a bárók, a night clubok környéke. Amennyire meglepő és dicséretes az a rengeteg restaurációs munka, amelyet a régi műemlékeken végeznek, annyira meglepő egyébként a kulturális élet szinte teljes hiánya. Színház, hangverseny alig van, a mozik plakátja leginkább sekélyes bűnügyi filmeket hirdet.

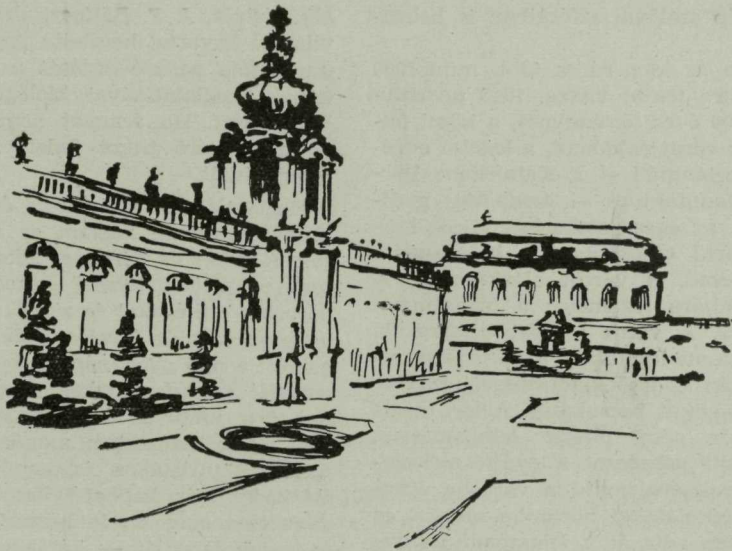
Istanbul — s így valószínűleg egész Törökország — hatalmas ellentétek világa. A lakosságnak mintegy tíz százaléka nagyon jól él, egy másik 20—30 százalék talán nem küszködik mindennapi gondokkal, a fennmaradó résznek azonban, azt hiszem, nagyon meg kell küzdenie a létfenntartásért. Láttam mesés gazdagságot, de láttam szörnyű nyomort is. Sok-sok órát beszélgettem új ismerőseimmel, főleg kollegákkal, s így számomra nem is volt meglepő mindaz, ami napjainkban Törökországban történt vagy történik.

Barna Gábor építészmérnök, a Megyei Tanács előadója a Német Demokratikus Köztársaságban társasutazáson vett részt

1958-ban módomban volt bebarangolni Szászországot, az Elba festői völgyének egy részét, Erős Ágoston, a nagy szász választófejedelem volt birodalmát, a szocializmust építő NDK délkeleti részét. Az eltöltött 18 nap emlékei között ku-

tatva egyre inkább *Drezda* katasztrófája és *Meissen* megmenekülésének ellentéte tolatkszik elő.

Láttam a *volt Drezda* fényképeit. Csillogó, eleven, a renaissance és barokk gyöngyszemeivel sűrűn teleszórt 700 000

lakosú világvárost. Láttam és megcsodáltam. De láttam saját szememmel a majdnem 100 méter magas Rathaus-torból a mai Drezdát is, a város középpontjának kilométerekre terjedő kopár síkját, a ma csak 400 000 lakosú várost. A magasból szinte pókhalónak hatnak az utak, amint befonják a volt város romjaitól megtisztított, de csupasz testét. Milyen eleven pezsgés, milyen liúktető élet zajlott ezeken az utakon! Két évtizeddel ezelőtt évenként több, mint 1 millió idegen kereste fel, hogy gyönyörködjék a táj és a felhalmozott műkincsek szépségében. Irtózatos látni a pusztulást. Tudni, hogy egy éjszaka műve. A náci háború egyik utolsó éjszakájáé.

De Drezda újra él. Az ember, mint mindenütt a föld kerekén, itt is újra kezdi az életet a romokon. Igaz, a Miasszonyunk temploma még romokban hever, az operaháznak csak külső homlokzatát újjították fel, eddig jutott a vár és a csodálatosan szép barokk főtemplom újjáépítése is, de régi pompájában tündököl a *Zwinger*, a német és olasz kétkezi munkások alkotó tehetségének és a szász hercegek pompaszeretetének örök tanúbizonysága. Már gombamódra nőnek ki a földből a korszerű technikát és szerkezetet alkalmazó német építőipar remekei: az új Drezda lakóházai és középületei,

Újra megnyitotta kapuit és vonzza tízezerszámra az idegent a világ egyik leg híresebb képtára: a Drezdai Galéria. Kétszer tekintettem meg a gyűjteményt. Káprázatos tömege a műkincseknek. A képanyag legnagyobb része a renaissance és barokk mesterek alkotása. Szikrázó tűzijátéka a legnevesebb alkotóknak és alkotásoknak. *Mantegna* „Szent család”-ja, *Tiziano* Adógarasa, *Rembrandt* Önarcképe Saskiával, *Ostade* Két pipázó parasztja, *Ruisdael* tájképei, *Velasquez*, *Rubens* és *Dürer* alkotásai mind, mind külön élményt jelentettek.

Az egész csodálatos anyag azonban szinte szegényesen hat *Raffael* „Sixtusi Madonna”-ja mellett. Lenyűgöző. És milyen emberi minden alakja! Hús és vér, földi szépség ez a madonna. Az ember-telen középkor után emberré lett ember, az új szépségideál megformálása. A kép alján lévő „unatkozó angyalok”, úgy éreztem, a gyermekábrázolás oly remekei, melyeknél — angyal voltuktól függetlenül — emberibbet még nem alkotnak.

A sokat szenvedett drezdaiak sokat beszélnek a békeharcról és nagyon szeretik városukat. Ez a kettő a legnemesebb ötvözetben, a béke és az újjáépítés töretlen akarásában mutatja, hogy a náci ültette seb a romok eltüntetésével a

német nép szellemi szféráiban is behegged.

Meissen, az ódon város, több, mint 1000 éves múltja tekint vissza. 1945 tavaszán ezt az 1000 éves történelmet, a közel félezeréves várat és dómot, a legelső európai „porcelánmű” — a Kaiserliche Porzellan Manufaktura — csodálatos gyűjteményét, az egész emberiség közös kincseit akarta elpusztítani a haláltusáját vívó fenevad. A várost aláaknázták. A várra, hídjára, üzemeire a megsemmisülés várt. A város lakosai tiltakoztak, s küldöttséget indítottak a városparancsnokhoz, aki az első küldöttséget elzavarta, a másodikat becsukatta. Aztán mégis felébredt e német tiszt lelkiismerete. Maga adott parancsot a gyújtószerkezetek leszerelésére, majd a városba érkezett SS-alakulatokat börtönbe záratta, és személyesen adta át a felszabadító szovjet csapatoknak — jelképesen — a város kulcsait. Mindezt ő maga mesélte el nekünk szerényen és csendesen. Könnyű volt a városban rátalálnunk, mindenki ismeri: a felszabadulás után egyhangúlag tették polgármesterré, s most békében és nyugalomban éli öregségét. Így menekült meg az esztelen rombolástól az Albert-vár, így a meisseni porcelángyár és múzeuma.

Porcelánmúzeum. Többezer mestermunka. Darabonként is vagyont érő kincsek. A legrégebbi darabokat szinte az arannyal azonos árban mérték valaha. Igen, arany ez a porcelán. Láttam azt a három komor, rácsosablakú cellát a köngsteini várban, melyben Erős Ágoston

alkimistája, *J. F. Böttger*, elzárva a külvilágtól kavarta, hevítette anyagain, hogy uralkodója pénzsóvárgását az arany titkának megtalálásával kielégítse. Es sikerrel járt. Ha aranyat nem is csinált, de aranytérő titkot fedett fel: a porcelán titkát.

Megcsodáltam a figurális és ornamentális remekeket. Láttam az első mesterek, *Kändler* és *Kirchner* alkotásait. Láttam uralkodók termei számára készült porcelán csillárokat és a XX. század emberének készült kávéscsészéket. A gyár mellett a mai gyártermékek bemutatására szolgáló termek vannak, ahol a kiállított áru jutányos áron megvásárolható. Ezekben a termekben a márkahiányban szenvedő turistákra is gondolnak: egy márkáért már kapható hamutartó. Így szereztem meg én is háztartásunk első meisseni darabját — két korsó sör árából...

Ebben a „porcelán-városban”, ahol még a Frauenkirche harangjátékának harangocskái is porcelánból készültek, mi sem természetesebb, mint hogy a város ezeréves fennállásának fekete-sárga-vörös zsinóron lógó porcelán plakettjével ajándékozzák meg a külföldi turistákat. Ez a porcelán barnás-vörös, mint *Böttger* első porcelánja volt.

Drezda sorsa örök ideig mementó az emberiségnek: a háború borzalmaid idézi. *Meissen* az emberi összefogás diadala a pusztítás erői ellen. Én úgy éreztem, a német nép már tudja, melyik példát kell követnie.

E számunk munkatársai

Kampis Antal művészettörténész (Budapest); *Ágh László* agrármérnök, a *Nagykunsági Mezőgazdasági Kísérleti Intézet* tudományos munkatársa (Karcag); *dr. Kardosné Benke Irén*, a *Szolnok megyei Verseghy Könyvtár* munkatársa (Szolnok); *Kaposvári Gyula*, a *Damjanich Múzeum* vezetője (Szolnok); *dr. Harczos György*, a *KÖJÁLL* igazgató-

főorvosa (Szolnok); *dr. ifj. Juhász Pál*, a *tüdőbeteggyógyintézet* főorvosa (Szolnok); *Barna Gábor* mérnök, a *Megyei Tanács* titkárságának munkatársa (Szolnok), *Szarvas Ferenc* főmérnök, a *Nagykunsági Mezőgazdasági Kísérleti Intézet* tudományos munkatársa (Karcag); *Rózsahegyi István* középisk. tanár, a *Verseghy Könyvtár* munkatársa (Szolnok).